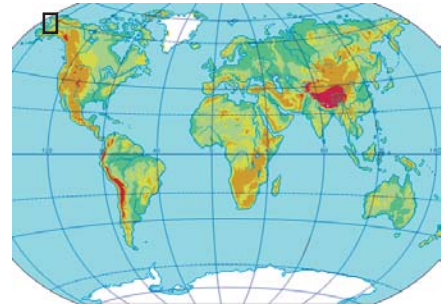

Rezerwat przyrodniczy Yukon Delta o powierzchni 76 526 km² położony jest nad Morzem Beringa, w zachodniej części Alaski. Jest drugim co do wielkości przyrodniczym obszarem chronionym Alaski, a ok. 10 % jego powierzchni zajmuje rezerwat ścisły. Od południa sąsiaduje z rezerwatem przyrodniczym Togiak, wraz z którym tworzy obszar chronionej przyrody o powierzchni ponad 95 000 km² (prawie jedna trzecia Polski!).

Rezerwat przyrodniczy Yukon Delta to mozaika jezior, rzek, strumieni i mokradeł (30% powierzchni parku pokryte jest wodą), położonych na nadmorskich równinach z trzech stron otoczonych górami: od północy są to Góry Kilbuck, od wschodu Góry Kusilvak, natomiast od południa Góry Askinuk. Park założono w roku 1980, ale znaczny fragment delty Jukonu był prawnie chroniony już od roku 1909. Rezerwat powołano w celu ochrony środowiska naturalnego ptactwa wodnego oraz utrzymania różnorodności biologicznej tutejszych ekosystemów.

Delta Jukonu i Kuskokwim

Trzon parku stanowią połączone delty dwóch rzek: potężnego Jukonu oraz znacznie mniejszej Kuskokwim. Jukon od źródeł bijących wysoko w górach do ujścia do Morza Beringa płynie na trasie o długości ok. 3000 kilometrów, przecinając po drodze bezkresne lasy i nagą, bezdrzewną tundrę. Rzeka Kuskokwim z kolei po przepłynięciu „zaledwie” 864 km również wpada do Morza Beringa, ale w miejscu położonym ok. 320 km poniżej ujścia Jukonu.

Pomimo tak dużej odległości od siebie ujścia Jukon i Kuskokwim tworzą ogromną, wspólną deltę, która powstała w ciągu tysięcy lat w wyniku zamulania przyujściowych odcinków rzek rozdrobnionym materiałem skalnym (piasek i żwir) oraz cząstkami gleby niesionymi z prądem wody ku morzu. Proces ten spowodował stopniowe podnoszenie się dna poszczególnych rzek, aż w końcu doszło do połączenia delty w jedną całość. Obecność dużej ilości wody powoduje, że dominującym typem środowiska w parku jest podmokła tundra. Wszechobecne na Alasce lasy iglaste lub

Rezerwat Przyrodniczy Yukon Delta na Alasce

ZIEMIA

Bernikle kanadyjskie w locie (U. S. FWS).

mieszane zajmują zaledwie 10% powierzchni rezerwatu. Powolny wzrost drzew uwarunkowany jest trudnymi warunkami siedliskowymi: surowym klimatem oraz wieczną zmarzliną występującą pod przypowierzchniową warstwą gleby.

Zima w delcie Jukonu zaczyna się wczesnie, bo już w październiku, w styczniu temperatura powietrza spada w nocy poniżej -50°C. Roczny opad śniegu wynosi 127 cm. Wiosenne roztopy rozpoczynają się w delcie dopiero w maju lub nawet na początku czer-

ca, a średnia temperatura w lecie wynosi 18°C. Alaskańskie lato w tej szerokości geograficznej trwa bardzo krótko dlatego też wszystkie rośliny przechodzą okres wegetacyjny w tempie ekspresowym.

Lato to okres, w którym największym utrapieniem w parku są, zarówno dla zwierząt jak i ludzi, moskity mnożące się na mokradłach w nieograniczonej wręcz ilości. Myliłby się jednak ten, kto sądziłby, że owady te są niepotrzebne i zostały stworzone tylko po to, aby uprzykrzać życie innym. Moskity są najważniejszym ogniwem w skomplikowanym ekosystemie rozlewisk rzecznych i mokradeł. Stanowią podstawowe źródło pożywienia dla występujących w parku ptaków i ryb. Gdyby nie było takiej obfitości moskitów nie byłoby również tak wielkiej różnorodności ptaków w parku.

Królestwo wędrownych ptaków

Delta Jukon-Kuskokwim jest najbardziej produktywnym obszarem lęgowym Ameryki Północnej, zamieszkiwanym przez ponad 50 gatunków samego tylko ptactwa wodnego. Część z ptaków zakłada tutaj gniazda, lecz większość przebywa na mokradłach chwilowo, odpoczywając przed dalszą podróżą w kierunku Rosji lub północnej Alaski. Pierw-

Zatoka Hazena (U. S. FWS).

sze ptaki przylatują do parku wraz z nadejściem wiosny, ale już w krótkim czasie na mokradłach są ich dosłownie miliony - praktycznie z całej Ameryki Północnej oraz kilku pozostałych kontynentów świata. Rokrocznie przebywa tu ok. 750 000 łabędzi i gęsi, 2 000 000 kaczek oraz kilka milionów morskich ptaków. W samej delcie gniazduje ponad połowa populacji bernikli czarnej, na wybrzeżu lub nieco dalej w głąb łądu pokrytego roślinnością tundry zakładają gniazda gęsi cesarskie, gęsi białolice oraz łabędzie tundrowe. Jeszcze liczniejsze od dzikich gęsi są kaczki, wśród których park odwiedzają: cyranka zielonoskrzydła, kaczka krzyżówka, kaczka arlekin, cyranka błękitnoskrzydła, cyranka cynamonowa, kaczka leśna, kaczka czarna, edredon pospolity oraz edredon okularnik wpisany od 1993 roku na amerykańską listę gatunków zagrożonych wyginięciem.

Typowy krajobraz w parku (U. S. FWS).

rzek i mokradła

Łabędź tundrowy (U. S. FWS).

Innym ginącym gatunkiem występującym w parku jest kulik eskimoski. Wzdłuż skalistych wybrzeży Przylądka Romanzow oraz wysp Nunivak i Nelson znajdują się ogromne kolonie morskich ptaków: mew, nurów, perkozów, aukletów, nurzyków i kormoranów. Z ptaków występują ponadto: błotniak północny, sokół wędrowny, jaskółka fioletowa, żółtonóg mniejszy, bekas pospolity oraz brodziec szczeniasty.

Fauna parku

Wędrowne ptaki to nie jedyni mieszkańcy rezerwatu Yukon Delta, choć to ich obecność decyduje o dużej wartości przyrodniczej obszaru delty. Ze ssaków zamieszkujących rezerwat wymienić można takie gatunki jak: niedźwiedź grizzly, baribal (niedźwiedź czarny), wilk, rosomak, lis arktyczny (piesiec), renifer amerykański zwany potocznie karibiu, łos amerykański, bóbr, piźmowiec, wydra

rzeczna, wiewiórka ruda, mysz łąkowa czy norka amerykańska. Strefę przybrzeżną Morza Beringa zamieszkują morys, foki oraz kilka gatunków wielorybów. Bardzo licznie występują w rezerwacie ryby: górskie strumienie zamieszkuje troć, pstrąg tęczy i lipień arktyczny natomiast wody nizinne szczupak amerykański i burbot. Każdego lata rezerwat odwiedzają łososie, które wpływają do Jukonu i Kuskokwim z Morza Beringa, a następnie płyną w górę nurtu w kierunku swoich wiecznych tarlisk. W wodach rezerwatu spotkać wtedy można cztery spośród pięciu występujących na Alasce gatunków łososia: czawycę (łosos królewski), nerkę (łosos czarny), kizuczka (łosos srebrny) oraz łososia różowego.

Unikalną częścią rezerwatu jest wyspa Nunivak położona ok. 30 km od wybrzeża, zajmująca powierzchnię 440 hektarów. Jej wnętrze to głównie wzgórza pokryte tundrą uroz-

maicone gdzieniegdzie kraterami po wygasłych wulkanach. Wyspa ta, a zwłaszcza jej południowa część, została w latach 30. XX wieku wykorzystana jako teren odchowu eksperymentalnego stada wołów piźmowych. Bezmyślność i zachłanność białych myśliwych dostarczających żywność poszukiwaczom złota na Alasce doprowadziła pod koniec XIX wieku do wyginięcia na Półwyspie Seward tych pięknych i, jak się okazało, bezbronych zwierząt. Dopiero w roku 1935 sprowadzono z Grenlandii ok. 40 sztuk wołów piźmowych (dorośle oraz młode) i umieszczono je na wyspie Nunivak, gdyż tam panowały korzystne dla ich rozwoju warunki. Ostatecznie, przy dużym wysiłku przyrodników oraz sporych pieniądzach podatników, udało się naprawić błąd wcześniejszych pokoleń – wół piźmowy wrócił na stałe na Półwysp Seward.

Ludzie i park

Rdzennymi mieszkańcami delty Jukonu są Eskimosi Yup'ik, którzy przybyli na te tereny już kilka tysięcy lat temu. W dawnych czasach mieszkali w chatkach do połowy zakopanych w ziemi, zbudowanych z kości wielorybów i drewna pokrytego darnią. Wiele podróży w poszukiwaniu pożywienia, podczas lata poszczególne rodziny opuszczały zimowe osiedla i wędrowały nad rzeki, gdzie łowiono wędrujące na tarło łososie. Do dzisiaj wielu Eskimosów z delty Jukonu kontuuje tradycyjny styl życia przodków oparty głównie na myślistwie, traperstwie oraz połowach ryb. Yup'ik zaadaptowali się do nowoczesnego stylu życia białych odkrywców, ale pomimo wielu zmian ich życie nadal pozostaje ściśle związane z otaczającą przyrodą. W granicach rezerwatu znajdują się 42 osady Yup'ik.

SEBASTIAN BIELAK

Zdjęcia zostały udostępnione dzięki uprzejmości United States Fish and Wildlife Service.